

Jiří Pechar

Upilované mříže

Cherm

Praha 2011

Vychází s podporou Ministerstva kultury
České republiky a za přispění Nadace Český
literární fond.

© Jiří Pechar, 2011

© Cherm, 2011

ISBN 978-80-86370-44-6

Slunce pražilo a on šel těmi ulicemi města a myslel zároveň na jiné ulice jiného města, míjel výklady obchodů, a když se díval na kombinace načechrané běli, teplé žluti nebo tmavorudé červeně ve výlohách cukrářství, necítil na jazyku chuť těchhle jemně ušlehaných krémů nebo ovocných rosolů, ale jednotvárně mdlou sladkost laciného fondánu, který byl tenkrát, v tom jiném čase odvíjejícím se v tom jiném městě jedinou sladkou pochoutkou rozplývající se na dětských jazycích, šel a myslel na jiné místo a jiný čas, anebo nemyslel na nic, jen kladl nohu před nohu na rovné dláždění a cítil pražící slunce a vnímal ty míjející postavy s lhostejným nezájmem, který jako by jim dával všem nerozlišitelně stejnou podobu, podobu tohoto času, který nebude nikdy zcela jeho časem, podobu neodvolatelně zaměnitelnou.

Pak se probral z té zamyšlenosti, která nebyla zamyšleností, ale jen jakýmsi unaveným a tupým civěním na něco jednou provždy nezměnitelného, probral se a rozhlédl se kolem sebe, koho by se zeptal na cestu, kdo by mu mohl vysvětlit, kde tady je to místo, které chtěl vidět, a odhadoval věk tváří, protože na tomhle byla ta schopnost podat mu požadovanou informaci závislá, na tom, jestli paměť, která se skrývá někde za těmi tvářemi, sahá dost daleko do minulosti.

A měl se svou volbou štěstí, protože hned první žena, které položil svou otázku, se náraz celá proměnila hovornou ochotou, jako když se zeptáte někoho na osobu s kterou se dobře zná a o níž netušil, že vy ji znáte také, nebo na nějaké vzdálené město, v kterém dlouho žil a na které má plno vzpomínek, ale on se neptal na žádné město, ptal se jen na jeden jediný dům v tomto městě, a teď, když dostal žádanou odpověď, poděkoval a kráčel zase dál v pražícím slunci a kolem těch výkladů, a teď už určitým směrem, na

určité místo, i když nevěděl, co vlastně na tom místě pohledává.

Sešel kousek dolů a před ním se zaleskla ozářená vodní hladina, viděl šplíchající se děti a proplétal se mezi ležícími ženskými těly s ňadry oble vypjatými, v pestrobarevných plavkách, ale nevnímal tu scenérii kolem sebe, myslel teď na ni, na tu, která je teď tam v tom druhém městě sama, dokonale uzavřená ve své samotě staré ženy, odcizená teď už i životům svých vlastních dospělých dětí – třebaže se pořád ještě bojí, aby je nepotkalo nějaké neštěstí, třebaže chce od nich dostat čas od času pár řádek, aby měla jistotu, že žijí, že se na ně nepřihнала žádná katastrofa – odcizená teď už i jejich životům, protože je marné pokoušet se vtahovat ji do nich, protože už dávno vyčerpala svou míru zájmu o osudy druhých a každý takový pokus v ní vyvolá jen bolestné rozčilení, jen obranu proti tomu, aby si znovu musela připomínat celou složitost života a aby znovu musela prožívat tu úzkostnou trýzeň, v kte-

rou vyústila její snaha vyznat se v této složitosti.

Přešel těch několik metrů podél břehu, a pak zabočil zase kousek vzhůru do svahu, až tam, kde se zase musel rozhlédnout kolem sebe a hledat orientační bod, podle něhož měl objevit dům, který hledal, a pak uviděl nápis Čistírna a udělal ještě pár kroků, a když se teď pozorně podíval kolem sebe, rozpoznal ta okna, rozpoznal ty stopy upilovaných mříží, které jediné prozrazovaly, že je to opravdu stavení, které chtěl najít – protože se ničím jiným nelišilo od ostatních domů, stálo tu zrovna tak pokojně, zrovna tak zabydlené pokojnými rodinami s dětmi, které se možná také šplíchají právě teď tam dole u břehu rybníka.

A zatímco tedy stál a díval se na ten dům, který byl úplně stejný jako ostatní domy, zazníval k němu odněkud z otevřeného okna zvuk rozhlasového přijímače, svůdně bezpohlavní tenor zpívající tklivě a rozverně o lásce k nějaké kosmeticky pěstěné tváři,

a on myslel na jinou lásku, na lásku, která o sobě nejspíš ani neříkala, že je láska, třebaže i tenkrát ječely rozhlasové přijímače jiné písně o jiných půvabných ženách, a ten jiný čas byl najednou tady, nezměněný a přetrvávající, a on snad právě v odporu k tomu mečícímu hlasu začal znovu vidět scény, které patřily tamtomu druhému času, které v něm navždy zkameněly, anebo ještě přesněji, začal o nich vyprávět sám sobě jakýmsi němým hlasem, který však přesto dokázal přehlušit ten druhý, kosmeticky upravený hlas, němým hlasem, který je právě prostorem toho druhého času, a nebyl už tady, v téhle ulici, anebo to aspoň nebyla ještě táž ulice, protože ty mříže nebyly ještě upilované, i když snad i tenkrát zazníval otevřeným oknem nějaký jiný tenor, mečící jinou píseň

Nejprve je tu tedy ta noc – bronzový krucifix, který vytáhli odněkud z půdy, kde byl složen mezi starým haraburdím, už dávno ne symbol nějaké víry, ale pověrečný instrument, vzbuzující trochu bázeň, zapomenutý, a přece připamatovaný, jako si bázlivé dítě připomene, že se má chytit za knoflík, když potká jednu z těch žen, jejichž voskově měkké, rozbrědlé tělo uvadá v černobílém hábitu, vyhrabaný tedy uprostřed starých krámů ne snad proto, že by jeho přítomnost mohla poskytnout někomu útěchu, ale aby nás nepřepadly úzkostné výčitky, že jsme se svým rouhavým nezabožstvím podíleli nějak na události, k níž má dojít, k níž dojde přes její zjevnou neurčitelnost, a teď – ten krucifix stojící uprostřed stolu, na němž je prostřen bílý ubrus, zrovna tak cizí, protože jindy stůl pokrývá jen voskové plátno, a nad tím vším růžolící, ku-

latá tvář kaplana, který se tu objevil také díky té pověrečné bázlivosti, jež se chytá knoflíku při pohledu na černý hábit věznicí sesychající se panenské tělo, ale která se chytí jiného černého hábitu, když kolem míjí něco ještě děsivějšího, něco ještě přízračněji netělesného a protitělesného. Tedy ten bronzový krucifix, svěží, neviňoučká a růžolíčí tvář mladého kaplana, a tam na posteli jiná tvář, teď taky dětsky vyhlazená do zklidněného netušení – jako by se vůbec nevylučoval ten šeptaný výslech, mdlá chuť oplatky na jazyku, dávno už zapomenutá za léta, která ho dělí od vysedávání ve školních lavicích a vystávání ve školní kapli, a ta prostoduchá idyla, kterou tu ještě před hodinou skládali dohromady – on, ona i obě děti, ležící už každé ve své staré dětské postýlce, protože už dávno uplynula chvíle, kdy se měly uložit k spánku – ta prostoduchá idyla, v níž nějaké jeho druhé, budoucí já prochází v nových šatech a s parádní novou hůlkou po vesele skřípajícím bílém písku cestíček v nějakém lázeňském parku. Protože

o tomhle s nimi hovořil, o tom, jak blahobytně bude užívat zotavování po téhle úmorně vleklé nemoci, a ona pomáhala rozvíjet tu dětsky naivní fantazii, třebaže už věděla – protože jí lékař už pověděl –, že některou hodinu této noci skončí nejen tenhle rozhovor, ale sama možnost každého dalšího rozhovoru s tímto člověkem, který se dívá kolem sebe nyní pohledem tak pokojným.

Anebo je snad toto netušení jen jinou formou vědouceho, pomalým, udiveným přijímáním toho, co nezadržitelně zraje v poklidně dýchajícím a malátnějším těle – které se už nechytá křečovitě okenního pažení s ústy lapajícími úzkostně po nezachytitelném, unikajícím vzduchu – tichým a pokorným údivem: ten pohled jakoby obrácený dovnitř, když znovu a znovu opakuje slova, která jsou tak všední svým zdánlivým obsahem, a přece pronášená přízvukem, který jako by se znovu a znovu nevěřičně zastavoval před nepochopitelnou nemožností vyjádřit tu novou zkušenost jinak než větou zcela banální –

ale pro něho není banální –, vyjádřit ji pouhými čtyřmi slovy, z nichž poslední jako by váhalo samo nad sebou: to je mi – divně, a hlas na poslední slabice neklesne, ale maličko se zvedne, jako by ta věta byla otázkou, bezradnou, nesmělou otázkou, marně hledající někoho, komu by mohla být adresována.

A pak je kněz pryč, ale na bílém ubruse stojí pořád ještě bronzový krucifix a dvě svíce, a ty udivené oči jsou teď zavřeny, zatímco ústa lehce, sotva znatelně oddychují, dechem pomalu slábnoucím. A snad zapomněli přiložit do kuchyňských kamen, za nimiž se vždy na zimu přestěhují z ložnice všechna čtyři lůžka, snad tedy zapomněli přiložit a do kuchyně pomalu vniká chlad, protože ona teď nezadržitelně jektá zuby, zatímco přechází po místnosti anebo k sousedce, která nakonec těm třem živým nabídne nocleh, protože tahle místnost se teď na zbytek noci a na zítřejší den změnila v jakousi márnici, kde už jen dvě stařeny hlídají neživoucí tělo – teď už i ten

slábnoucí dech vyhasl –, dokud ho odtud neodnesou zřízení pohřebního ústavu, ale i pak tu bude ještě řadu dní obcházet za noci jakýsi ledový strach, takže se všichni tři budou tisknout na postelích k sobě – na těch dvou velkých manželských postelích, kam se chlapi přestěhovali ze svých dětských postýlek s vtažovací sítkou –, aby cítili svou živoucí přítomnost.

Ale ještě předtím, na začátku té noci – tedy ještě předtím, než vytáhli z půdy ten starý bronzový krucifix, ještě než odestlali obě dětské postýlky, ale už potom, co doktor vynesl očekávaný, ale neuvěřitelný verdikt – seděl tu u postele s tím žasnoucím sedmatřicetiletým dítětem ten druhý, ten, s kterým už přes rok on – to žasnoucí sedmatřicetileté dítě hledící tváří v tvář něčemu nepochopitelnému, ne děsivému, ne strašnému, jen nepochopitelnému – nepromluvil ani slova, ale kterého teď sám dal zavolat, a bylo to něco jako ona scéna, v níž umírající hrdina – ale on nebyl hrdinou, byl jen žasnoucím dítětem, a nevěděl snad

ještě, že umírá – odkazuje péči o svou ženu svému nejvěrnějšímu příteli.

A snad to ten druhý opravdu cítil jako nějaký odkaz, když se potom ve tmě vracel domů, když uslyšel vytí svého psa a uvědomil si, že ten pes cítí na něm stopu onoho děsivého pachu, pro lidi ještě nepostřehnutelného, pachu umírajícího lidského těla, a to vytí bylo jako věštba, které už nebylo ani třeba, neboť nevěštila nic jiného než předpověď lékařova, ale přece jen věštba, tedy něco tajemného, něco bezprostředněji spjatého s nevyzpytatelnými úradky osudu než naslouchátko, v němž šelestivě bubnuje tepot ochabujícího srdce. Snad opravdu myslel na tohle, a ne na to, že se mu znovu otevírá možnost uniknout neúmorné trvanlivosti svého zbabraného manželství, snášeného se stoickou trpělivostí po celou tu dobu, co bylo třeba vychovat zplozené dítě, postarat se o jeho budoucnost, a ještě i léta potom. Protože v sobě neměl nic z hrdiny milostného dramatu, i když se jím vlastně svým způsobem stal, ale toto drama

bylo osnováno a dirigováno až k svému tragickému konci spíš vidinou pokojné manželské idyly než vášnivých objetí, a chyběl v něm nejen klasický sok (neboť ten již byl mrtev), ale dokonce i zhrzená žena, která by pomohla vytvořit nezbytný manželský trojúhelník, neboť ta, které tato role měla po právu připadnout, teď už do děje aktivně nezasáhla.

Nejprve je tu tedy ta noc. Ta noc, kdy on už nekřičí, nerozčiluje se, nepokouší se úlohou domácího despoty zahnat vědomí svého životního ztroskotání, nepokouší se poděsit druhé svými nevypočitatelnými záchvaty vzteku, aby zaplašil všechny mátožné hrůzy, které mu už od dětských let brání volně vydechnout, které marně utápí v sklenicích piva zvětrávajícího uprostřed hospodského klábosení, ta noc, kdy už nejen nekřičí a neběsí, ale posléze už ani nemluví, konečně zklidněný, konečně zpokornělý, se zavřenýma očima, s dechem pomalu slábnoucím, a ona zatím nemůže zadržet zimomřivé chvění, to neustá-